

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 60/05

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 23. mája 2005 v senáte prerokoval sťažnosť Ing. Ľ. K., bytom K., zastúpeného advokátkou JUDr. M. T., M. n/B., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 191/97 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Ing. Ľ. K. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 191/97 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Košice II prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 191/97 konal bez zbytočných prietáhov.

3. Ing. Ľ. K. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie 50 000 Sk (slovom päťdesiat'tisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Košice II p o v i n n ý zaplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. Okresný súd Košice II j e p o v i n n ý Ing. Ľ. K. uhradiť trovy právneho zastúpenia 5 302 Sk (slovom päťtisícristodva slovenských korún) na účet jeho právnej zástupkyne JUDr. M. T., M. n/B., do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 15. februára 2005 doručená s'ťažnosť Ing. Ľ. K., bytom K. (ďalej len „s'ťažovateľ“), ktorou namietal, že postupom Okresného súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 191/97 bolo porušené jeho základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“). Ústavný súd uznesením z 23. februára 2005 prijal s'ťažnosť na ďalšie konanie.

S'ťažovateľ vo svojej s'ťažnosti okrem iného uviedol: *„Po rozvode nášho manželstva (rozhodnutím Okresného súdu Košice II č. 22 C 597/96, právoplatnosť nadobudlo 27. 12. 1996) podala moja bývalá manželka (...) dňa 14. 2. 1997 na Okresný súd Košice II návrh na vysporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov. Vec je na tomto súde vedená pod číslom 13 C 191/97. (...) Prvé pojednávanie vo veci bolo určené na 8. 4. 1998. Z dôvodu mojej práceneschopnosti som požiadal o odklad pojednávania a jeho presunutie na mesiac jún 1998. Pojednávanie sa uskutočnilo 3. 6. 1998 a uznesením bolo odročené na neurčito. Dlhšiu dobu po tomto pojednávaní nebol uskutočnený žiadny úkon, ktorý by smeroval k postupu vo veci. Až o dva roky neskôr - 4. 8. 2000 bolo uznesením rozhodnuté o pribratí znalcov do konania za účelom ohodnotenia sporných hnutel'ných vecí, konkrétne spotrebnej*

elektroniky, nábytku a obrazov. Znalecké posudky boli vypracované a predložené súdu v priebehu mesiacov september až december 2000. Druhé pojednávanie vo veci sa uskutočnilo 25. 6. 2001 a ďalšie - 7. 10. 2002, 11. 11. 2002, 2. 9. 2003, 2. 12. 2003 a zatiaľ posledné pojednávanie vo veci nariadené na 26. 2. 2004 bolo odročené pre práceneschopnosť sudkyne. Celkovo sa počas konania vo veci vyskytli dlhšie obdobia nečinnosti súdu, konkrétne v období od 3. 6. 1998 do 4. 8. 2000 (2 roky a 2 mesiace), od 25. 6. 2001 do 7. 10. 2002 (1 rok a 4 mesiace), od 11. 11. 2002 do 2. 9. 2003 (10 mesiacov) a od 26. 2. 2004 do dnešného dňa (1 rok). (...) Výsledkom takéhoto postupu Okresného súdu Košice II je, že ani po viac ako ôsmich rokoch nie je moja vec právoplatne ukončená. Zataženosť sudcov okresného súdu podľa mňa nie je okolnosť, ktorá by zbavovala súd zodpovednosti za porušovanie môjho základného práva garantovaného ústavou a medzinárodnými dohovormi o ochrane ľudských práv a slobôd. Podotýkam, že vec podľa môjho názoru nie je právne ani fakticky zložitá, predmetom konania je vysporiadanie hnutelných vecí a finančných prostriedkov nadobudnutých počas trvania manželstva (predmetom konania nie sú nehnuteľnosti). Ja sám (ako ani žalobkyňa) som neprispel k prietahom v konaní, nakoľko až na prvé pojednávanie, z ktorého som sa ospravedlnil pre chorobu som sa zúčastňoval všetkých pojednávaní a poskytoval som súdu potrebnú súčinnosť.“

Sťažovateľ navrhol, aby „Ústavný súd po prerokovaní veci prijal tento nález:

1. Základné právo Ing. L. K. na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice II v konaní č. 13 C 191/97 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Košice II vo veci 13 C 191/97 prikazuje konať bez zbytočných prietahov.

3. Ing. L. K. priznáva primerané finančné zadosťučinenie vo výške 55 000,- (slovom: päťdesiatpäťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Košice II povinný vyplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohoto nálezu.

4. Okresný súd Košice II je povinný nahradiť Ing. L. K. trovy konania za dva úkony právnej pomoci a režijný paušál na účet advokátky JUDr. M. T. do troch dní od právoplatnosti tohto nálezu.“

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania.

Z obsahu sťažnosti a jej príloh, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu spisu okresného súdu sp. zn. 13 C 191/97 ústavný súd zistil, že sťažovateľ je žalovaným v konaní vedenom na základe žaloby o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov podanej žalobkyňou 14. februára 1997 okresnému súdu.

Okresný súd 20. marca 1997 zaslal sťažovateľovi žalobu na vyjadrenie, 12. júna 1997 zaslal žalobkyňi vyjadrenie sťažovateľa k žalobe. Pojednávanie nariadené na 8. apríl 1998 bolo z dôvodu písomnej žiadosti sťažovateľa preročené na 3. jún 1998. Pojednávanie 3. júna 1998 bolo odročené za účelom nariadenia znaleckého dokazovania. Okresný súd 13. septembra 1999 zaslal sťažovateľom predložené znalecké posudky právneho zástupcovi žalobkyne na vyjadrenie, ktoré urgoval 17. januára 2000. Dňa 6. apríla 2000 bola žalobkyňa vyzvaná na vrátenie znaleckých posudkov a sťažovateľovi bolo zaslané vyjadrenie žalobkyne na vyjadrenie. Okresný súd 4. augusta 2000 nariadil dokazovanie znalcami z odboru bytové zariadenia, umelecké diela a z odboru výpočtovej techniky. Okresný súd 6. septembra 2000 zmenil uznesenie o ustanovení znalca v osobe znalca z odboru výpočtovej techniky. Po predložení znaleckých posudkov ich okresný súd 12. januára 2001 zaslal účastníkom konania na vyjadrenie. Dňa 24. mája 2001 okresný súd vyzval Československú obchodnú banku, a. s., na podanie správy. Pojednávanie 25. júna 2001 bolo pre neprítomnosť žalobkyne a jej právneho zástupcu odročené na neurčito. Okresný súd 29. júna 2001 zaslal žalobkyňi sťažovateľov návrh na vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov. Ďalšie pojednávania sa uskutočnili 7. októbra 2002 a 11. novembra 2002. Okresný súd 14. marca 2003 vyzval právnu zástupkyňu sťažovateľa

na vyjadrenie k sporným položkám tvoriacim predmet bezpodielového spoluvlastníctva manželov. Ďalšie pojednávania sa uskutočnili 2. septembra 2003, 2. decembra 2003, 26. februára 2004 a 22. marca 2005. Dňa 26. apríla 2004 okresný súd vyzval právnych zástupcov účastníkov na identifikáciu sporných vecí v rámci vyporiadania bezpodielového spoluvlastníctva manželov.

Vo veci nebol vyneseny žiaden rozsudok.

Ústavný súd konštatuje, že zo súdneho spisu vyplývajú tie isté údaje, ktoré uviedol predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení.

II.

Ústavný súd podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 48 ods. 2 prvej vety ústavy „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov...“

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každá osoba má právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote, čo je zásadne to isté právo, ktoré pre účastníka konania zaručuje čl. 48 ods. 2 ústavy.

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na všeobecnom súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným

zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu.

Otázku existencie zbytočných prieťahov v konaní a porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru ústavný súd podľa svojej konštantnej judikatúry (napr. II. ÚS 813/00, IV. ÚS 74/02) skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu podľa a) právnej a faktickej zložitosti veci, pričom zohľadňuje aj povahu veci a o čo ide sťažovateľovi pri uplatňovaní základného práva na súdnu ochranu, b) správania účastníka konania a c) postupu súdu.

a) Ústavný súd konštatuje, že v konaní ide o spor o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov. Takéto spory sú právne aj skutkovo zložité, avšak od účinnosti právnej úpravy (§ 153 a nasl. Občianskeho zákonníka) sa vytvorila stabilná judikatúra v týchto sporoch, ktorá obsahuje aj postupy pri dokazovaní, ako aj riešenie právnych otázok.

Pre rozhodnutie súdu vo veci vyporiadania bezpodielového spoluvlastníctva manželov je potrebné predovšetkým určiť okruh vecí tvoriacich jeho predmet, zistiť ich hodnotu ku dňu zániku manželstva a napokon rozhodnúť o jeho vyporiadaní. Pri oceňovaní vecí v konaní o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva ide spravidla o posúdenie skutočností, ktoré si vyžadujú odborné znalosti, a preto vyvstáva potreba ustanovenia znalca podľa § 127 Občianskeho súdneho poriadku. Faktickú zložitosť vecí nie je však ani v takomto konaní možné vylúčiť a môže byť vyvolaná počtom a povahou vecí tvoriacich predmet bezpodielového spoluvlastníctva, súhlasným a/alebo nesúhlasným stanoviskom účastníkov konania o veciach tvoriacich predmet bezpodielového spoluvlastníctva, ako aj potrebou znaleckého dokazovania ich hodnoty ku dňu zániku manželstva.

Ústavný súd preto iba sčasti akceptoval stanovisko predsedu okresného súdu, ktorý priebeh a dobu konania odôvodňoval jeho skutkovou zložitou. Ústavný súd však nezistil také okolnosti, ktoré by zdôvodňovali konanie trvajúce viac ako osem rokov bez jediného meritórneho rozhodnutia.

b) Pokiaľ ide o druhé kritérium, správanie sťažovateľa, ústavný súd nezistil žiadne skutočnosti svedčiace o tom, že postup sťažovateľa prispel zásadnejším spôsobom k vzniku priesťahov alebo spomaleniu postupu okresného súdu.

c) Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v uvedenom konaní došlo k zbytočným priesťahom, bol postup okresného súdu v spore. Pri hodnotení postupu okresného súdu ústavný súd zistil zbytočné priesťahy v konaní spôsobené nečinnosťou, ako aj nesústreďeným postupom zákonného sudcu.

Ústavný súd konštatuje, že okresný súd bol v predmetnej veci nečinný bez toho, aby mu v postupe bránila zákonná prekážka podľa § 107 a nasl. Občianskeho súdneho poriadku, v týchto obdobiach:

- od 12. júna 1997 (okresný súd zaslal vyjadrenie sťažovateľa žalobkyni na vyjadrenie) do 12. marca 1998 (nariadenie pojednávania na 8. apríl 1998),
- od 3. júna 1998 (dátum konania pojednávania) do 13. septembra 1999 (odoslanie znaleckých posudkov právnenému zástupcovi žalobkyne na vyjadrenie),
- od 29. júna 2001 (odoslanie sťažovateľovho návrhu na vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva žalobkyni na vyjadrenie) do 20. augusta 2002 (nariadenie pojednávania na 7. október 2002)
- od 11. novembra 2002 (dátum konania pojednávania) do 23. júna 2003 (nariadenie pojednávania na 19. august 2003),
- od 26. februára 2004 (dátum konania pojednávania) do 2. marca 2005 (nariadenie pojednávania na 22. marec 2005),
- ústavný súd nepovažoval výzvu okresného súdu sťažovateľovi zo 14. marca 2003 na zaujatie stanoviska k sporným položkám tvoriacich predmet vyporiadania bezpodielového spoluvlastníctva, resp. výzvu z 26. apríla 2004 účastníkom konania ohľadne sporných vecí tvoriacich predmet vyporiadania bezpodielového spoluvlastníctva za úkony smerujúce k odstráneniu právnej neistoty účastníkov.

Ústavný súd hodnotil postup okresného súdu aj z hľadiska urobených procesných úkonov.

Okresný súd odročil pojednávanie 3. júna 1998 za účelom nariadenia znaleckého dokazovania, ktoré však nariadil až po viac než dvoch rokoch. V dôsledku nesústreďeného postupu okresného súdu tak proces ohodnocovania majetku, ktorý tvorí predmet konania o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov a zároveň predstavuje základné východisko pre rozhodnutie súdu v predmetnom spore, trval neprimerane dlho.

V doterajšom konaní nebol vynesенý žiadny rozsudok.

Z uvedeného vyplýva, že nečinnosť okresného súdu, resp. postup okresného súdu, ktorý nesmeroval účinne k odstráneniu právnej neistoty sťažovateľa v posudzovanom spore, je porušením základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy a jeho práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Obranu okresného súdu spočívajúcu v nadmernej pracovnej zaťažnosti sudcov, resp. ich častej zmene v dôsledku odchodu sudcov prv vo veci konajúcich ústavný súd nemohol akceptovať. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších zamestnancov na súde, nemôžu byť dôvodom na porušovanie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov. Tieto príčiny nezbavujú všeobecný súd zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní.

III.

Vzhľadom na to, že ústavný súd rozhodol, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jeho práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, prikázal v zmysle § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde okresnému súdu, aby vo veci sp. zn. 13 C 191/97 konal bez zbytočných prietahov.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy môže ústavný súd svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 citovaného článku ústavy boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti žiadal o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia vo výške 55 000 Sk z dôvodu nemajetkovej ujmy, ktorú pociťuje v dôsledku stále pretrvávajúceho stavu právnej neistoty. Poukázal v tejto súvislosti na to, že *„neukončenie súdneho sporu tiež nedovoľuje urovnanie vzťahov s bývalou manželkou, čo má negatívne dôsledky nielen na moju psychiku ale nepriaznivo vplýva aj na našich dvoch synov“*.

Pri určení výšky finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal aj zo zásad spravodlivosti, ktoré v podobných veciach uplatňuje Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je predovšetkým zmiernenie ujmy v dôsledku dlhotrvajúceho súdneho konania.

Vzhľadom na celkovú dobu konania okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 191/97, berúc do úvahy, že sťažovateľ sa o predĺženie tejto doby nepričinil, a zohľadňujúc konkrétne okolnosti prípadu vrátane pozície sťažovateľa sprevádzanej pocitom právnej, ale aj skutkovej neistoty vyvolanej stavom sporu o vyporiadanie spoločného majetku bývalých manželov trvajúceho viac než 8 rokov, ústavný súd považoval priznanie sumy 50 000 Sk za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd rozhodol o úhrade trov konania úspešného sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd priznal sťažovateľovi úhradu trov konania 5 302 Sk za dva úkony právnej služby, ktoré považoval za účelne vynaložené trovy konania pred

ústavným súdom, spolu s režijným paušálom za tieto úkony (vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb).

Úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 Občianskeho súdneho poriadku).